

Poznań, 16 lutego 2024 r.

dr hab. Ida Musiałkowska, prof. UEP
Instytut Gospodarki Międzynarodowej
Katedra Europeistyki
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

RECENZJA

**dorobku p. dr. Łukasza Ambroziaka,
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse**

1. Przedmiot i podstawa formalna recenzji

Recenzja przygotowana jest na podstawie:

- Pisma z dnia 9 listopada 2023 r. (DIN/5220/4/3/2023) dr hab. Agnieszki Wrzochalskiej, prof. IERiGŻ -PIB, Vice Przewodniczącej Rady Naukowej IERiGŻ -PIB.
- Uchwały nr 23/2023 Rady Naukowej Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie z dnia 8 listopada 2023 r.
- Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst ujedn. opracowany na podstawie: Dz.U. z 2023 roku poz. 742, 1088, 1234, 1672, 1872, 2005).
- Ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz.U. z 2022 r., poz. 498)

Do oceny, w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse, wpłynął wniosek p. dr. Łukasza Ambroziaka o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego zawierający następujące załączniki:

- Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych.
- Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym:
 - Monografia autorska (2018), *Wartość dodana w handlu zagranicznym nowych państw członkowskich Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa;
 - Cykl powiązanych tematycznie 6 artykułów naukowych

wchodzących w skład osiągnięcia „Rozwinięcie metody przepływów międzygałęziowych w badaniach wartości dodanej w handlu zagranicznym ze szczególnym uwzględnieniem produktów rolno-spożywczych”

- Dane wnioskodawcy.
- Skan dokumentu potwierdzający uzyskanie stopnia doktora nauk ekonomicznych przez Pana Łukasza Ambroziaka w dniu 3 czerwca 2013 r.

Zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, elementami podlegającymi ocenie w kontekście nadania stopnia doktora habilitacyjnego (które definiuje art. 219 ust 1 ww. Ustawy), poza posiadaniem stopnia doktora są:

- posiadanie w dorobku osiągnięcia naukowego, stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny oraz
- wykazywanie się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Recenzja składa się z następujących części:

- Sylwetka Habilitanta.
- Ocena wskazanego przez Habilitanta osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.
- Ocena pozostałych osiągnięć naukowych Habilitanta.
- Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.
- Ocena pozostałej działalności dr. Łukasza Ambroziaka (pracy dydaktycznej, popularyzatorskiej, organizacyjnej), ponieważ stanowią one dopełnienie pracy i osiągnięć Habilitanta.

Dokonując analizy dorobku Habilitanta należy stwierdzić, że we wniosku poprawnie wskazano dyscyplinę naukową ekonomia i finanse.

2. Sylwetka Habilitanta

Dr Łukasz Ambroziak jest absolwentem Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, gdzie uzyskał w 2007 r. podwójny dyplom magistra ekonomii: na kierunku stosunki międzynarodowe (specjalizacja Gospodarka krajów Europy Środkowej i Wschodniej, na podstawie pracy pt. „Ewolucja handlu zagranicznego państw nadbałtyckich a procesy liberalizacji” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Elżbiety Kaweckiej-Wyrzykowskiej) oraz na kierunku finanse i bankowość (na podstawie pracy pt. „Optymalizacja opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych w Polsce”,

przygotowanej pod kierunkiem dr Joanny Szlęzak-Matusewicz). W latach 2007-2011 odbył stacjonarne studia doktoranckie w Kolegium Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. W 2013 r. uzyskał stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii nadany uchwałą Rady Naukowej Kolegium Gospodarki Światowej SGH. Rozprawa doktorska zatytułowana „Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na handel wewnątrzgałęziowy państw Grupy Wyszehradzkiej” powstała pod opieką prof. dr hab. Elżbiety Kaweckiej-Wyrzykowskiej, a recenzentami byli: prof. dr hab. Elżbieta Czarny z SGH oraz dr hab. Edward Molendowski, prof. UEK z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Po uzyskaniu tytułu magistra Habilitant został zatrudniony w Instytucie Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur najpierw jako ekonomista, następnie – asystent (od 2008 r.), a następnie adiunkt (od 2013-2018 r.). Od 2013 r. do chwili obecnej pracuje w Instytucie Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, od 2020 r. - jako adiunkt w Zakładzie Ekonomiki Agrobiznesu i Biogospodarki, a wcześniej zatrudniony był jako asystent (2013) i adiunkt (2013-2019) w Zakładzie Ekonomiki Przemysłu Spożywczego.

3. Ocena wskazanego przez Habilitanta osiągnięcia naukowego będącego podstawą o ubieganie się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Habilitant przedstawił siedem pozycji wchodzących w skład osiągnięcia głównego: monografię pt. „**Wartość dodana w handlu zagranicznym nowych państw członkowskich Unii Europejskiej**” i sześć artykułów stanowiących rezultat projektu badawczego finansowanego przez NCN i prac badawczych prowadzonych w macierzystej jednostce), których ocenę przedstawiono poniżej. Dokumentacja została przygotowana przez Habilitanta w przejrzysty sposób ułatwiający prześledzenie rozwoju naukowego i kariery akademickiej.

Zaprezentowany do oceny cykl publikacji mieści się w głównym obszarze zainteresowań badawczych Habilitanta. Stanowi powiązany ze sobą cykl publikacji polsko i anglojęzycznych dotyczących handlu zagranicznego i metod jego pomiaru. Autor konsekwentnie analizuje w nich zmiany zachodzące w tzw. nowych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Większość publikacji pochodzi z 2017 i 2018 r., a ostatnia – z 2021 r. Swoistym przygotowaniem do badań w nich zaprezentowanych był cykl artykułów, które Habilitant określił w zestawieniu publikacji jako „pozycje z przypisów odnoszących się do osiągnięcia głównego” z lat 2013-2018. Dotyczą one również głównych analizowanych obszarów. Autor w autoreferacie wyróżnia dwa obszary, w których plasuje publikacje zaliczone do głównego osiągnięcia:

„(1)możliwości nowych zastosowań metody przepływów międzygałęziowych w badaniach wartości dodanej w handlu zagranicznym towarami i usługami oraz

(2) ocena zmian w strukturze przepływów międzygałęziowych sektora rolno-spożywczego Polski i jego pozycji w globalnych łańcuchach wartości.”

Formułuje też dwa główne cele (p.4.4.2. autoreferatu), z czego pierwszy to: „opracowanie i zastosowanie nowych rozwiązań analitycznych w badaniu zmian w handlu zagranicznym dziesięciu nowych państw członkowskich UE: ośmiu Europy Środowej i Wschodniej (Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry) oraz Bułgarii i Rumunii w kategoriach wartości dodanej i miejsca tych państw w globalnych łańcuchach wartości.

Drugi cel jest tożsamy w brzmieniu ze zdefiniowanym obszarem nr 2.

Habilitant postawił również osiem pytań badawczych, na które poszukiwał odpowiedzi prowadząc badania i przedstawiając ich wyniki w zaprezentowanym cyklu publikacji:

1. „Jakie możliwości analityczne stwarza przejście od krajowych do międzynarodowych tablic przepływów międzygałęziowych w badaniach zmian handlu zagranicznego?
2. Które z nowych państw członkowskich UE w największym stopniu włączyły się w globalne procesy fragmentacji produkcji i jak zmieniło się ich miejsce w globalnych łańcuchach wartości w badanym okresie?
3. Czy statystyki handlowe nowych państw członkowskich UE w kategoriach brutto oraz w kategoriach wartości dodanej różniły się znacząco i co było przyczyną ewentualnych rozbieżności w wartościach obrotów handlowych ustalanych w tych kategoriach?
4. Jaka była pozycja konkurencyjna nowych państw członkowskich UE na rynkach zagranicznych ustalona na podstawie statystyk tradycyjnych w porównaniu z pozycją określoną na podstawie strumieni handlu wartością dodaną?
5. Czy czynniki determinujące strumienie handlu mierzonego wartością brutto w nowych państwach członkowskich UE różniły się od czynników determinujących strumienie handlu mierzonego wartością dodaną?
6. Jakie znaczenie mają usługi w handlu zagranicznym nowych państw członkowskich UE w świetle statystyk w kategoriach wartości dodanej?
7. Czy i jak zmieniło się znaczenie sektora rolno-spożywczego w gospodarce Polski oraz jego powiązania z pozostałymi działami gospodarki narodowej i z zagranicą?
8. W jakim stopniu krajowy przemysł spożywczy jest włączony w globalne łańcuchy wartości i jak zmienił się udział zagranicznej wartości dodanej w eksporcie artykułów tego przemysłu?”

Autor realizuje postawione cele badawcze oraz odpowiada na postawione pytania w publikacjach zaliczanych do osiągnięcia głównego. W przejrzysty sposób zaprezentowano osiągnięcia i wskazanie

odpowiedzi na pytania: pytanie 1 - rozdział 1. monografii oraz artykuł nr 7 (wg numeracji podanej w zestawieniu i autoreferacie), pytanie 2 - rozdział 1. monografii oraz artykuł nr 2; pytanie 3 - rozdział 2. monografii oraz artykuły nr 2 i 3; pytanie 4 – rozdział 4. monografii oraz artykuł nr 4, pytanie 5 – rozdział 5. monografii; pytanie 6 – rozdział 3. monografii oraz artykuł nr 5, pytanie 7 – artykuł nr 7 oraz teoretyczna i empiryczna podbudowa monografii; pytanie 8 – artykuł nr 6.

Monografia stanowi podsumowanie projektu NCN z lat 2015-2018, natomiast kolejne cztery artykuły stanowią uzupełnienie badań i odpowiedzi na postawione szczegółowe cele badawcze, uwypuklając bardziej dokładnie analizowane aspekty. Dwie ostatnie pozycje służą przedstawieniu wyników badania zmian w strukturze przepływów międzygałęziowych sektora rolno-spożywczego Polski oraz jego miejsca w globalnych łańcuchach wartości, przy pomocy metody przepływów międzygałęziowych.

Uzasadnienie doboru przedmiotu badań oraz problematyki jest istotne z naukowego i praktycznego punktu. Autor dokonał dobrego przeglądu literatury światowej wskazując na potrzebę rozwinięcia metod pomiaru handlu zagranicznego, by móc z większą precyzją analizować zachodzące procesy gospodarcze, w tym udziału państw podlegających transformacji systemowej w globalnych łańcuchach wartości (dzięki odwołaniu się do kategorii wartości dodanej w handlu). Ma to bardzo duże znaczenie również obecnie, w świecie zachodzących przemian geopolitycznych i permanentnych kryzysów. Autor jest jednym z pierwszych polskich badaczy, obok Ewy Kaliszuk i Pawła Folfasa, podejmujących w kompleksowy sposób zagadnienie pomiaru strumieni handlu zagranicznego za pomocą wartości dodanej w odniesieniu do grupy państw Europy Środkowej i Wschodniej. Współpracował też z Ewą Kaliszuk przy powstaniu ww. pierwszej na polskim rynku wydawniczym pozycji, analizując udział wartości dodanej w obrotach handlowych państw Unii Europejskiej (również jako pierwszy w kraju).

[1] Ambroziak, Ł. (2018). **Wartość dodana w handlu zagranicznym nowych państw członkowskich Unii Europejskiej**, Oficyna Wydawnicza SGH, 227 s.

Recenzent wydawniczy: dr hab. Karolina Pawlak, prof. UPP

Monografia składa się z logicznie uporządkowanych rozdziałów, a jej struktura odpowiada postawionym w badaniu celom/ pytaniom badawczym. Postawione pytania są istotne poznawczo. Zostały one przedstawione we wprowadzeniu do monografii. Ponadto Habilitant wskazuje na luki badawcze, słusznie zaznaczając niezbyt licznie prowadzone kompleksowe badania poświęcone wybranym przez niego obszarom w odniesieniu do nowych państw członkowskich tj. tych, które przystąpiły do UE w latach 2004 i 2007.

W rozdziale pierwszym autor dokonuje uporządkowanego przedstawienia metod pomiaru handlu zagranicznego i definiuje kategorie, którymi będzie posługiwał się w badaniu porównawczym (obroty handlu zagranicznego brutto i handlu wartością dodaną). Rozdział jest napisany w przejrzysty sposób,

a zaproponowany przegląd ukazuje dobrą znajomość teorii i literatury tematu. Wartością rozdziału jest przedstawienie w charakterze swoistego kompendium wiedzy z omówionego zakresu i systematyzacja pojęć. W kolejnych rozdziałach autor odwołuje się do rozdziału teoretycznego wzbogacając wyniki badań o dyskusję z literaturą dotyczącą kolejnych jej części.

Rozdział drugi szczegółowo prezentują wyniki analiz handlu tzw. nowych państw członkowskich w latach 2000-2014 oraz roli największych partnerów handlowych, z uwzględnieniem eksportu i importu i charakterystyki dóbr i usług będących przedmiotem handlu (ze szczególnym uwzględnieniem Niemiec oraz Chin). Autor umiejętnie dobrał okres analizy, który uwarunkowany był co prawda dostępnością porównywalnych danych z bazy World Input-Output Database (WIOD), a także podkreślił odmiennosć wniosków płynących z analiz statystyk handlu w kategoriach brutto oraz wartości dodanej. W państwach, które aktywnie uczestniczyły w globalnych łańcuchach wartości zwiększył się w badanym okresie udział produktów średnio-wysokiej i wysokiej techniki (wg wartości brutto), jednak był on niższy w ujęciu wartości dodanej. Odwrotna sytuacja dotyczyła usług biznesowych i niehandlowych usług rynkowych, których udział w handlu brutto był niższy niż w handlu wartością dodaną.

Rozdziały trzeci pozwala na umiejscowienie pozycji nowych państw członkowskich w globalnych łańcuchach wartości (w dół - prawie wszystkie nowe państwa członkowskie i w przód łańcucha wartości - głównie Rumunia) wg branż, długości łańcuchów; a tym samym ocenę zachodzenia fragmentacji/defragmentacji procesów produkcji oraz pośrednio na ocenę stopnia rozwoju gospodarczego państw po dokonanych analizach. Z analiz wynika niejednorodny obraz, najbardziej zaangażowane w globalne łańcuchy wartości były państwa Europy Środkowej. Wysoki - 60-70% - udział eksportu w łańcuchach przypisywać należy także bezpośrednim inwestycjom zagranicznym i korzyściom z niskich kosztów pracy przeważających nad pozostałymi kosztami działalności przedsiębiorstw.

W rozdziale czwartym, dzięki zastosowaniu statystyk według wartości dodanej, dokonano oceny pozycji konkurencyjnej nowych państw członkowskich w handlu zagranicznym. Podobnie jak w artykule nr 4 przewagi komparatywne w handlu produktami wysoko i średniozaawansowanymi technologicznie wykazały cztery państwa: Węgry, Czechy, Słowenia i Słowacja (dominowały wyroby przemysłu motoryzacyjnego). Polska natomiast wykazała jedne z najwyższych przewag w handlu produktami średnio i nisko zaawansowanymi technologicznie. Rozdział ten, podobnie, jak rozdział trzeci, jest jednym z ważniejszych poznawczo, ponieważ pozwala nie tylko dokonać pogłębionych analiz makroekonomicznych, ale również formułować rekomendacje dla decydentów oraz przedsiębiorców. Rozdział piąty polega na dokonaniu de facto oceny stopnia integracji nowych państw z pozostałymi w ramach ugrupowania jakim jest UE, oraz innych np. BAFTA, CEFTA dzięki porównawczemu zastosowaniu modelu grawitacji w handlu brutto oraz handlu wartością dodaną. W rozdziale tym Habilitant prawidłowo sformułował hipotezy, wynikające z literatury dot. procesów integracyjnych

oraz stosowania samego modelu grawitacji. Przedstawione wyniki porównawcze potwierdzają zachodzenie procesów integracyjnych i uchwycenia zależności między czynnikami a strumieniami handlu, zgodności z teorią części postawionych hipotez. Jednocześnie pozwoliły Autorowi wychwycić zależności kontr-intuicyjne. Zarówno hipotezy potwierdzone, jak i odrzucone, stanowią o dużym wkładzie do nauki i punkt do dyskusji w literaturze przedmiotu. Ponadto dokonano identyfikacji czynników determinujących handel w obu wariantach, takich jak np. poziom PKB partnerów handlowych, istnienie wspólnej granicy czy stowarzyszenie z ugrupowaniem integracyjnym (wpływ dodatni); odległość geograficzna, różnice w poziomie PKB na mieszkańca państw dokonujących wymiany handlowej (wpływ ujemny). Przynależność do strefy euro oddziaływała ujemnie na eksport i import.

Każdy z rozdziałów zawiera wartościową dyskusję z poglądami i wynikami uzyskanymi przez innych autorów, co świadczy o dojrzałości badawczej. Podobnie, jak ocena ograniczeń stosowanych metod. Monografię wieńczą wnioski zawarte w ostatniej części, w której Habilitant dokonał udanego podsumowania najważniejszych wyników oraz odpowiedział na postawione w części wprowadzającej pytania. Skłania się w niej także ku dalszemu stosowaniu zaproponowanych metod, w tym międzynarodowych przepływów gałęziowych w dalszej pracy.

Oceniając monografię od strony redakcyjnej i technicznej uważam, że jest przygotowana w czytelny i dopracowany sposób. Jest też napisana bardzo przystępie, co sprawia, że czyta się ją z przyjemnością i tym samym łatwo śledzi się przedstawioną w niej argumentację. Zawiera jedynie bardzo nieliczne uchybienia językowe. W monografii zawarto wiele przydatnych schematów, tabel, wykresów syntetycznych zbierających wyniki badań, a także odwołano się do bogatej i różnorodnej (literatura naukowa, raporty) literatury międzynarodowej i krajowej.

Praca oparta jest na dobrej koncepcji, a także poprawna jest w warstwie metodycznej. Nie wnoszę uwag krytycznych. Po lekturze wyników badań pojawia się natomiast kilka pytań i refleksji. Pierwszym z nich jest pytanie o możliwość podziału analizowanego okresu na podokresy, tj. czasu przed przystąpieniem analizowanych państw do UE (pomimo wcześniej podpisanych umów stowarzyszeniowych o charakterze relacji asymetrycznych) oraz po tym okresie.

Innym kierunkiem, który wydaje się być ważny jest analiza występowania kryzysów/ szoków zewnętrznych na funkcjonowanie gospodarki państw europejskich oraz ich relacji handlowych. Okres analizy pozwolił Autorowi na uchwycenie skutków kryzysu finansowego i gospodarczego z lat 2007-2008, niemniej w obecnej sytuacji ważne byłoby wydłużenie okresu i dokonanie podsumowania skutków np. kryzysu wywołanego pandemią COVID-19 oraz wstępnych szacunków kryzysu wynikającego z wojny w Ukrainie, oraz innych konfliktów zbrojnych na świecie wpływających na zmiany geopolityczne, procesy globalizacji i fragmentacji/ defragmentacji procesów produkcji.

Autor na podstawie uzyskanych wyników badań sformułował pewne zalecenia dla polityki gospodarczej. Czy rekomendacje te mogą być nadal obecnie utrzymane i w jaki sposób można je rozwinąć i doprecyzować?

W jaki sposób można ocenić i przygotować się do funkcjonowania w ramach autonomii strategicznej w Unii Europejskiej? Jak wpłynie ona na obroty handlowe i procesy gospodarcze zachodzące w państwach UE? Czy może zmienić się również siła i znaczenie gospodarki niemieckiej w integracyjnych procesach gospodarczych przy obecnie trwających przemianach?

Jakie wnioski i rekomendacje mogą płynąć z dokonanych badań dla państw kandydujących do UE? Czy któreś z doświadczeń mogą być przez nie wykorzystane, czy też którychś działań należałoby uniknąć, w zakresie m.in. napływu i dokonywania BIZ, prowadzenia polityki przemysłowej, regionalnej?

Reasumując, uważam, że przedstawiona do oceny monografia jest bardzo wartościową pozycją i wnosi duży wkład do nauki w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie ekonomia i finanse (podsumowanie zawarto pod koniec tej części recenzji).

Ocena pozostałych artykułów pozwala na stwierdzenie, że każdy z nich rozwija w bardziej szczegółowy sposób główne obszary badawcze przedstawione przez Habilitanta, a dwa ostatnie poświęcone są analizom handlu w sektorze rolno-spożywczym. Artykuły te zostały już zrecenzowane w procesie wydawniczym, są dobrze ustrukturyzowane, mają poprawnie postawione cele badawcze i dobrane metody. Stanowią one poszukiwania odpowiedzi na pytania badawcze nr 1-8.

[2] Ambroziak, Ł. (2018). The CEECs in global value chains: The role of Germany. *Acta Oeconomica*, 68(1), 1–29. <https://doi.org/10.1556/032.2018.68.1.1> (IF 2018 = 0,84).

W artykule autor przedstawia ważne z punktu teoretycznego oraz praktycznego – dla praktyki integracji gospodarczej wnioski o pozycji państw Europy Środkowej i Wschodniej w łańcuchach wartości, a także udziale gospodarki największego państwa unijnego – Niemiec- w relacjach z tymi państwami. Poprawnie postawiono pytania badawcze, dobrano metody i przeprowadzono analizę teoretyczną oraz empiryczną. Wartością tekstu jest próba wyjaśniania przyczyn zaobserwowanych zjawisk, mimo ograniczeń badania wskazanych przez habilitanta. Ciekawy byłby podział intensywności handlu na podokresy obejmujące np. lata przygotowań do członkostwa w UE i po dacie przystąpienia i zaobserwowanie czy pełne członkostwo we wspólnym rynku zmieniło wcześniej zaobserwowaną tendencję.

[3] Ambroziak, Ł. (2017). Decomposition of Poland's Bilateral Trade Imbalances by Value Added Content. *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 5(2), 51–69. <http://dx.doi.org/10.15678/EBER.2017.050203>

W artykule przeanalizowano salda bilateralne obrotów handlowych Polski w latach 1995-2011, a różnice w wartości sald w ujęciu brutto i wartości dodanej zależały od udziału zagranicznej wartości dodanej w handlu między krajami, a także od obecności w tym kraju wartości dodanej skierowanej do krajów trzecich za pośrednictwem partnerów handlowych. Zauważono, że im większy udział wartości dodanej w eksporcie, tym większa różnica między saldami w obu kategoriach i niższy poziom salda w kategoriach wartości dodanej. W imporcie natomiast wyższy udział poprawiał saldo w ujęciu wartości dodanej w porównaniu do salda w kategoriach brutto. W odniesieniu do obrotów i salda z krajami trzecimi decydował popyt na polskie produkty zawierające wartość dodaną oraz na produkty zagraniczne z krajów trzecich ją zawierającą. Zawiera ciekawe poznawczo wnioski.

[4] Ambroziak, Ł. (2017). Pozycja konkurencyjna nowych państw członkowskich UE w handlu towarami zaawansowanymi technologicznie. *Ekonomista*, 5, 506–526.

Autor w artykule koncentruje się na pozycji konkurencyjnej nowych państw członkowskich w handlu towarami zaawansowanymi technologicznie, wzbogacając wnioski zawarte w monografii, które podkreślały znaczny udział tych państw handlu towarami o średnim i niskim stopniu zaawansowania technologicznego. Okres badawczy był inny i obejmował lata 1995-2011, a użyte wskaźniki to wskaźnik pokrycia eksportu importem oraz wskaźnik ujawnionych przewag komparatywnych. Analiza pokazała umocnienie pozycji konkurencyjnej wszystkich nowych państw członkowskich, natomiast tylko Węgry, Czechy, Słowacja i Słowenia uzyskały przewagi komparatywne wg wartości dodanej. Przewagi te były też większe niż wg statystyki w kategoriach brutto. Odwrotna sytuacja dotyczyła Polski. Badania te mają szczególne znaczenie dla prowadzenia polityki gospodarczej i zagranicznej.

[5] Ambroziak, Ł. (2018). Znaczenie usług w globalnych łańcuchach wartości krajów Europy Środkowej i Wschodniej. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 523, 11–22.

<http://dx.doi.org/10.15611/pn.2018.523.01>

W artykule tym Autor przeprowadził analizę zagranicznej wartości dodanej zawartej w eksporcie nowych państw członkowskich i wartości dodanej wytworzonej w tych państwach i ponownie ujętej w eksporcie innych państw, po czym oszacował jaka ich część tworzona jest przez usługi. Usługi zagraniczne miały największy udział w przypadku państw najbardziej zintegrowanych z gospodarką światową tj. Czech, Słowacji, Słowenii i Węgier. Największe znaczenie miały usługi rynkowe, biznesowe, transportowe, telekomunikacyjne i nierynkowe. Usługi zapewniają ciągłość funkcjonowania istniejącym łańcuchom wartości, a ponadto przyczyniają się do tworzenia wartości zarówno na początku jak i na końcu łańcucha, dlatego też podjęcie tego wątku badawczego jest bardzo istotne.

[6] Ambroziak, Ł. (2018). Zmiany w polskim eksporcie produktów przemysłu spożywczego według pochodzenia wartości dodanej. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu*

<https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/335252/edition/316771/content?ref=desc>

Artykuł dotyczy charakterystyki zmian w polskim eksporcie produktów przemysłu spożywczego w okresie 2000-2014 z zastosowaniem statystyk handlu w kategoriach wartości dodanej. Dokonano w niej dekompozycji eksportu brutto ze względu na źródło pochodzenia wartości dodanej. Zauważono wysoki udział krajowej wartości dodanej w polskim eksporcie brutto przemysłu spożywczego (ok. 74%), a największą fragmentację produkcji i integrację z globalnymi łańcuchami wartości w zakresie przemysłu przetwórczego (ze względu na specyfikę samej produkcji). Obserwując udziały w krajowej i zagranicznej wartości dodanej dostrzeżono rosnącą zależność produkcji krajowej od podaży surowców z importu oraz rosnącą internacjonalizację gospodarki żywnościowej i zidentyfikowano głównych partnerów handlowych. Dokonano też dekompozycji na produkty i usługi łańcucha wartości i przydatnej oceny kosztów i korzyści zachodzących procesów.

[7] Ambroziak, Ł. (2021). The Role of Agribusiness in Polish Economy: an Analysis Based on the Input-Output Tables / Znaczenie agrobiznesu w gospodarce Polski: analiza z wykorzystaniem tablic przepływów międzygałęziowych. *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej / Problems of Agricultural Economics*, 368(3), 3–28. <https://doi.org/10.30858/zer/138427>

Artykuł ten porusza zarówno zagadnienia przydatności stosowania modeli przepływów międzygałęziowych w analizach sektora rolno-spożywczego na przykładzie Polski w roku 2005, 2010 i 2015. Sektor ten jest szczególnie ważny dla polskiej gospodarki ze względu na udział w wytwarzaniu produkcji globalnej w gospodarce i rosnący udział w eksporcie w analizowanym okresie. Wiodący jest w jego ramach przemysł spożywczy (udział w produkcji globalnej, wartości dodanej i eksporcie), a maleje udział rolnictwa. Jest to wynikiem modernizacji i transformacji gospodarczej oraz napływu inwestycji zagranicznych. Jest on też silnie powiązany kooperacyjnie z innymi działami polskiej gospodarki a także zachodzi w nim duże umiędzynarodowienie (przez import i eksport). Artykuł stanowi wartościowe studium przypadku analizujące powiązania sektora rolno-spożywczego z działami gospodarki narodowej i zagranicą.

Nie zgłaszam krytycznych uwag metodycznych do przedstawionego cyklu artykułów. Ograniczenia dotyczą jakości i dostępności danych i porównywalności z innymi prowadzonymi na świecie pracami badawczymi.

Przedstawiony do oceny cykl publikacji jest spójny tematycznie i metodycznie. Szczególnie warty podkreślenia jest ogromny nakład pracy Habilitanta, biorąc pod uwagę jakość i dostępność danych, ich dekompozycję i stosowane metody porównawcze obrotów handlowych.

Za najistotniejszy wkład do nauki, poza systematyzacją pojęć związanych z pomiarem handlu (m.in.) handel wartością dodaną, wartość dodana w handlu), uznaję:

- Zastosowanie odmiennego podejścia do pomiaru obrotów handlowych nowych państw członkowskich UE i posługiwanie się kategoriami wartości dodanej oraz posłużenie się danymi bazy WIOD pozwalające na precyzyjniejsze obserwacje i wnioskowanie;
- Ocenę pozycji konkurencyjnej, przewag komparatywnych, miejsca w globalnych łańcuchach wartości oraz stopnia internacjonalizacji i integracji z gospodarką europejską i światową państw Europy Środkowej i Wschodniej w analizowanym okresie;
- Zbadanie czynników determinujących handel wartością dodaną analizowanej grupy państw z wykorzystaniem modelu grawitacji, a uprzednio czynników zróżnicowanej pozycji tych państw globalnych łańcuchach wartości;
- Wykazanie znaczenia usług w handlu międzynarodowym, dzięki zastosowaniu tablic przepływów międzygałęziowych;
- Szczegółową analizę studium przypadku tj. sektora rolno-spożywczego Polski pod kątem powiązań z pozostałymi działami gospodarki oraz znaczenia handlu zagranicznego dla rozwoju tego sektora.

Podsumowując ocenę osiągnięć naukowych przedstawionych w cyklu publikacji tj. autorskiej monografii i sześciu artykułach naukowych, stwierdzam, że stanowi on łącznie istotny wkład do nauki w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse. Wartość uzyskanych wyników badań oraz sposób ich projektowania potwierdzają umiejętność prowadzenia badań przez Habilitanta. Spełnia on wymogi stawiane kandydatom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego.

4. Ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

W dokumentacji udostępnionych zostało, poza publikacjami zaliczonymi do osiągnięcia głównego, 7 pozycji z nim powiązanych i 18 pozycji zaliczonych przed dr. Łukasza Ambroziaka do „pozostałych osiągnięć”. Wszystkie z nich dotyczą obszaru handlu zagranicznego, udziału w łańcuchu wartości, budowania pozycji konkurencyjnej (w tym w odniesieniu do produktów przemysłu spożywczego, zaawansowanych technologii), czy inwestycji zagranicznych w obszarze stanowiącym główne kierunki badawcze autora.

Pozostałe wybrane osiągnięcia publikacyjne (wg załączonego wykazu) stanowią kontynuację podjętych wątków badawczych, ale też poszerzenie zakresu badań o: skutki szoków, takich jak Brexitu i jego

konsekwencje dla wymiany handlowej Polski (6 publikacji), pandemia COVID-19 dla handlu w sektorze rolno-spożywczym Polski, analizy pozycji konkurencyjnej polskich producentów żywności na rynkach zagranicznych (12 publikacji), polityki handlowej i jej wpływu na handel zagraniczny, w tym handel produktami rolno-spożywczymi (9 publikacji), handel wewnątrzgałęziowy (5 publikacji), a także – oddziaływanie umów podpisywanych przez UE z państwami trzecimi na handel w tym sektorze czy inwestycje bezpośrednio w sektorze spożywczym (4 publikacje). Ciekawym i nieco odmiennym tekstem jest artykuł odnoszący się do uppsalskiego modelu internacjonalizacji. Wśród publikacji są także raporty, co jest dużą zaletą związaną z upowszechnianiem wyników badań i potencjalnym oddziaływaniem na otoczenie społeczno-gospodarcze.

Dane bibliometryczne dotyczące publikacji

Habilitant przywołał też dane bibliometryczne charakteryzujące dorobek naukowy. Łączna liczba publikacji po uzyskaniu stopnia doktora wyniosła 102, z czego:

- 24 - opublikowane zostały po angielsku.
- 7 z nich znajduje się w czasopismach bądź materiałach konferencyjnych indeksowanych w Clarivate (Web of Science),
- 64 w czasopismach z ministerialnej listy B.
- 32 publikacje to publikacje współautorskie będące wynikiem projektów naukowych, co potwierdza też umiejętność podejmowania prac zespołowych, niezwykle cennych w obecnych czasach.

Habilitant jest:

- autorem dwóch monografii,
- współautorem dwóch kolejnych monografii,
- autorem/ współautorem 22 rozdziałów w monografiach
- 4 publikacji w materiałach konferencyjnych.

Łączna punktacja wg MNiSW/MEiN na dzień składania wniosku do oceny wyniosła 1456 punktów (1040 – po wyliczeniu udziałów jednostkowych). Liczba cytowań w Google Scholar wyniosła w momencie złożenia wniosku do oceny 591 cytowań, indeks Hirscha – 12, w bazie Scopus – 83 cytowania, Web of Science Core Collection Cited Reference Search – 120 cytowań, a indeks Hirscha w obu bazach wyniósł 4. Wg BazEkon było to 109 cytowań, a indeks Hirscha wynosił 5. Dane te potwierdzają oddziaływanie w środowisku naukowym i praktyków publikacji Habilitanta.

Ilościowo dorobek przedstawia się w wysoce zadowalający sposób. Relatywnie niewielką część dorobku opublikowano w czasopismach indeksowanych w ostatnim czasie w bazach Scopus czy Clarivate (Web of Science). W większości autor publikuje w czasopismach polskich, ciesząc się dobrą

renomą i jakością przyjmowanych tam artykułów. Warto w przyszłości poszerzyć dorobek o publikacje w czasopiśmie międzynarodowych o potencjalnym większym zasięgu i cytowalności. Jest to szczególnie istotne, ponieważ tematyka i waga podjętych badań jest duża, a zagadnienia aktualne. Uzyskiwane przez Habilitanta wyniki badań stanowią istotny głos w dyskusji naukowej.

Wystąpienia na konferencjach naukowych

Habilitant po uzyskaniu stopnia doktora wygłosił 30 referatów na konferencjach, sympozjach i seminariach naukowych w kraju (23 – autorskie, 7 współautorskich) i 14 referatów w j. angielskim na konferencjach zagranicznych (z czego 1 współautorski), przewodniczył też sesjom panelowym.

Opieka naukowa w charakterze promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim

Habilitant był promotorem pomocniczym w jednym przewodzie doktorskim, zgodnym z obszarem prowadzonych badań naukowych (praca pt. „Rozwój polskiego eksportu rolno-spożywczego w świetle modeli grawitacji” autorstwa p. Małgorzaty Bułkowskiej została obroniona w 2022 r. Służył też konsultacjami przy innych pracach awansowych, był opiekunem stażu naukowego.

Udział w projektach badawczych

Ponadto Pan dr Łukasz Ambroziak brał udział w projektach i programach badawczych, z czego **trzy** pochodziły z konkursu i finansowania zewnętrznego (NCN: Sonata 7 „Wartość dodana w handlu zagranicznym nowych państw członkowskich UE oraz ich pozycja w globalnych łańcuchach wartości – analiza z wykorzystaniem światowych tablic przepływów międzygałęziowych”, OPUS 7 „Handel wewnątrzgałęziowy jako miernik zmian specjalizacji gospodarek nowych państw członkowskich [UE-10] w procesie dostosowań do uczestnictwa w jednolitym rynku europejskim w latach 1995-2013 – jako główny wykonawca i NCBiR GOSPOSTRATEG– „Platforma Żywnościowa [SELLFOOD] – projekt badawczo-wdrożeniowy), a pozostałych dwanaście stanowiły projekty w ramach Programów Wieloletnich i badań statutowych IERiGŻ-PIB, czy zadania badawcze w ramach dotacji celowej zleconej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Działalność ekspercka i recenzencka

Habilitant wykazuje bardzo dużą aktywność ekspercką i jest autorem 48 ekspertyz i opracowań w ramach jednostki macierzystej, na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi czy Agencji Rynku Rolnego, IBRKK, Ministerstwa Gospodarki.

Doktor Łukasz Ambroziak był też członkiem zespołu ekspertów w panelu HS4 w konkursie OPUS, MINIATURA NCN, recenzował też prace naukowe w czasopiśmie naukowych krajowych i indeksowanych w Clarivate - Web of Science/ Scopus, oraz publikacje IERiGŻ-PIB.

Podsumowując dorobek Habilitanta w zakresie pozostałych osiągnięć naukowych: aktywności publikacyjnej, wystąpień na konferencjach naukowych, udziału w komitetach organizacyjnych i

naukowych konferencji, czasopism, realizacji projektów badawczych, recenzowania artykułów czy opieki naukowej, należy ocenić go jako znaczny.

5. Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Współpraca z krajowymi i zagranicznymi ośrodkami naukowymi

Habilitant, będąc zatrudniony obecnie w IERiGŻ – PIB, współpracował aktywnie z Instytutem Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur (gdzie był zatrudniony do 2018 r.), ze Szkołą Główną Handlową (Katedra Integracji Europejskiej im. Jeana Monneta, obecnie: Katedra Integracji i Prawa Europejskiego, prof. Elżbieta Kawecka-Wyrzykowska i dr Marzena Błaszczuk-Zawiła).

W ramach współpracy z ośrodkami i stowarzyszeniami zagranicznymi Habilitant wymienia stowarzyszenie AIECE (Association of European Conjuncture Institutes), w którym był członkiem Grupy Roboczej ds. Cen i Surowców i Handlu Światowego odpowiedzialnej za analizy i prognozy cen surowców oraz obrotów handlu światowego (specjalizował się w obszarze państw Europy Wschodniej). Habilitant nawiązał też współpracę z Institute for Research of Economic and Social Problems of Globalization) na Uniwersytecie Europejskim w Tbilisi, z którym IERiGŻ – PIB podpisał w 2019 r. umowę o współpracy w zakresie badań, wymiany, organizacji spotkań eksperckich. Jest także członkiem komitetu organizacyjnego cyklicznie organizowanych konferencji międzynarodowych we współpracy z ww. jednostką.

Ponadto dr Łukasz Ambroziak był konsultantem ambasad w Polsce (USA, Wielka Brytania) w zakresie wpływu Brexitu na handel rolno-spożywczy Polski czy wpływu TTIP (partnerstwo USA i UE) na ten sektor, a także oddziaływania liberalizacji w handlu rolno-spożywcym między UE i Ukrainą.

Habilitant spełnia zatem wymóg istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w tym współpracuje z jednostkami zagranicznymi.

6. Ocena pozostałego dorobku Habilitanta

Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzująca naukę

Habilitant prowadził szkolenia dla pracowników Ministerstwa Spraw Zagranicznych, wykłady i ćwiczenia z podczas studiów podyplomowych IERiGŻ-PIB. Ze względu na charakter działalności statutowej Instytutu, zaangażowanie dydaktyczne p. Doktora Łukasza Ambroziaka jest tym samym

mniejsze niż osób pracujących na uczelniach wyższych. Na pozytywną ocenę zasługuje jednak zaangażowanie w działalność szkoleniową.

Ponadto Habilitant kierował rocznymi zadaniami statutowymi finansowanymi z subwencji MNISW oraz zadaniami w ramach jednorocznych umów dotacji celowej MRiRW. Był członkiem Rady Naukowej IBRKK w latach 2011-2014 i członkiem kolegium redakcyjnego dwumiesięcznika *Unia Europejska.pl*.

Habilitant wykazuje się też sporą aktywnością popularyzatorską w ramach Państwowego Instytutu Ekonomicznego, przekształconego z IBRKK, przygotowując raporty PIE, krótkie artykuły w Tygodniku Gospodarczym PIE, w ramach IERiGŻ – PIB (łącznie 102 publikacje popularnonaukowe), czy udzielając wywiadów i komentarzy dla mediów (łącznie 89), a także prowadząc profile na mediach społecznościowych (Twitter). Tematyka działalności popularyzatorskiej jest również zbieżna z problematyką naukową i działalnością badawczą dr. Ambroziaka.

Aktywność Habilitanta w sferze dydaktycznej, organizacyjnej, a przede wszystkim popularyzatorskiej i kontaktów z otoczeniem społeczno-gospodarczym, jest znacząca i ściśle związana z tematyką prowadzonych badań naukowych.

7. Wniosek końcowy

Na podstawie oceny wskazanego przez Habilitanta osiągnięcia naukowego - podstawy o ubieganie się o nadanie stopnia doktora habilitowanego - **stwierdzam, że osiągnięcia naukowe dr. Łukasza Ambroziaka stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse** i odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Dokonania Habilitanta są wartościowe poznawczo, dobrze zaprojektowane koncepcyjnie i metodycznie i spójne w odniesieniu do prowadzonych analiz handlu zagranicznego i stosowania metod jego pomiaru w państwach Europy Środkowej i Wschodniej. Za wyróżniające w podjętych przez Habilitanta badaniach uważam wykazanie zasadności stosowania metody pomiaru handlu w kategoriach wartości dodanej oraz pozycjonowania badanych państw w globalnych łańcuchach wartości i określenia ich przewag komparatywnych. Uzyskane wyniki nadań mają wartość naukową i aplikacyjną – dla polityki gospodarczej i praktyki biznesowej.

Całość pozostałego dorobku Habilitanta oceniam pozytywnie, szczególnie w wymiarze realizacji projektów badawczych oraz popularyzacji wyników badań.

W świetle powyższego formułuję pozytywną ocenę wniosku habilitacyjnego dr. Łukasza Ambroziaka i wnoszę o dopuszczenie do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse.